

staatsbosbeheer

Boschplaatgasten

Samenvattend rapport 4 jaar recreatie en natuur
op het oostelijk deel van de Boschplaat.

Freek Zwart
Jan Ellens

Terschelling, februari 2007

Inhoudsopgave

3.	Inleiding
4.	Natuur
8.	Beheerplan Rijksgronden Terschelling 2003/2013
10.	Recreatie
21.	Conclusies
23.	Aanbevelingen
25.	Bronnen
26.	Bijlagen

Inleiding

Veranderende omstandigheden kunnen leiden tot de noodzaak van andere (maat)regels. Dit geldt niet in de minste plaats voor samengaan van natuur en recreatie in een dynamisch gebied als de Boschplaat. Zelden is daar in korte tijd zoveel veranderd als in de afgelopen jaren.

Naar aanleiding van het vaststellen van een nieuw beheerplan “Beheerplan Rijksgronden 2002 – 2012” in 2003 en een proef met de verruiming van de regelgeving ten aanzien van het droogvallen in de Waddenzee is in de jaren 2003 -2006 extra aandacht besteed aan monitoring van recreatie en natuur in dit gebied.

Dit rapport geeft een samenvatting van de resultaten en een aantal conclusies en enkele aanbevelingen.

Verwacht wordt dat ook de komende jaren deze materie nog wel actueel zal zijn. Hopelijk kunnen de verzamelde bevindingen zoals in dit rapport weergegeven hierbij een positieve rol spelen.

Natuur

Status

De gehele Boschplaat en het aangrenzende wad zijn aangewezen als Natura 2000 gebied. Dat betekent prioriteit voor de natuurfunctie met mogelijkheden voor diverse vormen van recreatief medegebruik die de natuurfunctie niet schaden.

In dit kader is vooral aandacht besteed aan vogels, toegespitst op de periode dat er sprake is van recreatieve activiteiten.

Het strandrijden in de wintermaanden is buiten beschouwing gelaten omdat dit alleen plaatsvindt op het Noordzeestrand.

Functie voor vogels

De Boschplaat en het aangrenzende wad vervullen voor vogels meerdere functies. De belangrijkste zijn:

- Fourageergebied
- Rustgebied
- Broedgebied

Fourageergebied

De kwelders zijn in de voorjaarsmaanden van groot belang als voedselgebied voor rotganzen.

De droogvallende wadplaten zijn van belang voor veel soorten wadvogels. Ook een deel van de broedvogels van de Boschplaat zoals lepelaar, bontbek- en strandplevier, zilvermeeuw, tureluur en scholekster, is afhankelijk van het voedsel dat ze op het wad of in ondiepe wadgeulen en in de slenken door de kwelder vinden.

Rustgebied

Gedurende de hoogwaterperiode op het wad komen wadvogels in grote aantallen bijeen op zgn. hoogwatervluchtplaatsen. Geschikte plaatsen zijn in het wadengebied maar beperkt beschikbaar. Uitwijkmogelijkheden in de omgeving zijn vaak niet aanwezig.

Broedgebied

In de broedtijd en daarvoor in de vestigingsperiode is voldoende rust noodzakelijk om tot een goed broedresultaat met uitvliegende jongen te komen. Extra kwetsbaar zijn de 13 soorten die in kolonies broeden, waarbij met name de tijd vlak voor en tijdens de vestiging extra gevoelig is.

Kwetsbaarheid

Open gebieden als strandvlaktes, kwelders en wad behoren tot de meest verstoringsgevoelige natuurgebieden. Het gebied op de Boschplaat valt vrijwel geheel in deze categorie. Veel van de vogelsoorten die van nature in deze habitats voorkomen zijn gevoelig voor menselijke verstoring (Vogelbescherming NL, 2004).

Betekenis

De Boschplaat is belangrijk voor:

- Voedselzoekende vogels
- Broedende vogels
- Rustende vogels

Voedselzoekende vogels

Vogels hebben voldoende tijd en rust nodig om voedsel te kunnen zoeken. Verminderde voedselopname leidt tot een minder goede conditie en kan leiden tot een verminderde reproductie of verminderde overlevingskansen. Rotganzen zijn in het voorjaar voor een belangrijk deel afhankelijk van jonge kweldervegetaties om in goede conditie naar hun arctische broedgebieden te vertrekken. Meeuwen en steltlopers zijn, ook in de broedtijd, afhankelijk van de hoeveelheid voedsel die ze op droogvallende wadplaten kunnen vinden. Ze concentreren zich op plaatsen waar veel voedsel

(kokkel- en mosselbankenbanken) in of op de bodem aanwezig is. Deze plaatsen kunnen van jaar tot jaar ergens anders zijn. In juni is het aantal trekvogels op z'n laagst. In de loop van juli is het gebied belangrijk als verzamelplaats voor pas uitgevlogen jonge sterns die op de zandplaat gevoerd worden. Vanaf die tijd beginnen ook de aantallen steltlopers toe te nemen en vanaf begin augustus zijn ze grote aantallen (> 10.000) aanwezig.

Broedende vogels

Op de Boschplaat broeden jaarlijks ca. 70 vogelsoorten. Ruim 29 soorten daarvan behoren tot de voor de betreffende habitats karakteristieke soorten. De kwelders, duintjes en hoge zand/strandplaten zijn belangrijke broedgebieden voor een aantal bijzondere en kwetsbare vogelsoorten, waaronder velduil, bruine en blauwe kiekendief, drie kwalificerende soorten voor de Vogelrichtlijn (Zie bijlage 1).

Koloniebroeders zijn in de vestigingsfase extra gevoelig zijn voor verstoring. Eén of enkele verstoringen in deze periode kunnen er toe leiden dat de vogels definitief de broedplaats verlaten of in een later stadium in lagere aantallen tot vestiging komen. Het gaat hierbij om dwergstern, noordse stern, grote stern, visdief, lepelaar, aalscholver als meest kwetsbare soorten.

Eidereenden broeden verscholen in de dichte vegetatie op de hoge kwelders en lage duintjes. Bij verstoring verlaat het vrouwtje het nest dat dan onbeschermd achterblijft. Eidervrouwtjes broeden 3 weken onafgebroken, zonder te fourageren. Een paniekvlucht kost haar veel energie. Eén verstoring kan dan al ernstige gevolgen hebben.

De tijd van aankomst in de broedgebieden is variabel. De eerste lepelaars kunnen begin maart al op de broedplaatsen arriveren, late vogels kunnen zich tot in juni vestigen.

Dit betekent dat ook het eind van het broedseizoen variabel is. Een hoge vloed in het begin van het broedseizoen kan tot gevolg hebben dat vogels zich hervestigen en tot een vervolgletsel overgaan. Hierdoor verschuift het tijdstip dat de jongen uitvliegen naar achteren. Als vuistregel kan aangehouden worden dat onder normale omstandigheden half juli de meeste jongen vliegvlug zijn.

Rustende vogels

Rustende vogels. Met name vogelconcentraties op hoogwater-vluchtplaatsen zijn extra kwetsbaar. Hier verzamelen zich soms tienduizenden vogels op een beperkt oppervlak. Alternatieve rustplaatsen zijn veelal niet in de omgeving beschikbaar. Rust is voor deze dieren noodzakelijk; verstoring veroorzaakt achteruitgang van hun conditie. Op korte termijn omdat ze hun verenkleed niet kunnen onderhouden, op langer termijn omdat er minder of zelfs onvoldoende vetreserves opgebouwd worden voor vertrek naar broedgebieden of overwinteringsgebied of om hier de winter door te komen.

Voor alle drie categorieën geldt dat het gaat om bedreigde soorten en/of om soorten die voor het gebied karakteristiek zijn. Daarnaast gaat het voor een groot aantal soorten om beduidende aantallen en wordt voor veel soorten de zgn. 1% norm van de Ramsar Conventie ruimschoots gehaald. Dit geldt met name voor de lepelaar, rotgans en de rosse grutto ook in de droogvalperiode. Hiermee is het gebied voor deze soorten dan van internationale betekenis (Zie bijlage 2).

Beheerplan

Rijksgronden Terschelling 2003 / 2013

Na een uitvoerige periode van inspraak en overleg is in 2003 het nieuwe beheerplan voor de natuurgebieden op Terschelling vastgesteld.

Ten aanzien van de toegankelijkheid is het uitgangspunt dat gestreefd wordt naar volledig vrije toegang. Alleen als de natuurkwaliteit in het gedrang komt kunnen beperkingen gaan gelden. Op de Boschplaat gaat het hier om het handhaven van voldoende rust voor dieren.

Hierin werd aangegeven dat de toegankelijkheid van het oostelijk deel, de Boschplaat, gewijzigd wordt. De grens van het gebied dat in de broedtijd, 15 maart – 15 augustus, voor publiek was gesloten lag aan de westzijde langs het fietspad en aan de oostzijde langs de Derde Slenk.

De reden voor afsluiten was destijds de aanwezigheid van kwetsbare broedvogels, met name meeuwenkolonies. In de loop der jaren is het gebied van een open duinlandschap met korte vegetaties veranderd in een duingebied met grote delen berkenbos en wilgenstruweel. De meeuwenkolonies zijn al een aantal jaren verdwenen en het is niet aannemelijk dat er nieuwe vestigingen plaats vinden. Hiermee is de broedvogelbevolking veel minder kwetsbaar geworden. Daarom is besloten dit gebied, met een praktische begrenzing, in de broedtijd niet langer af te sluiten.

Aan de oostzijde zijn ook veranderingen opgetreden. Door de voortdurende afslag worden grote hoeveelheden zand verplaatst. Een deel daarvan wordt als een langgerekte strandvlakte in het zuidoosten afgezet. Hierdoor is het wad daar zandiger geworden en bij aanhoudende oostenwind worden lage duintjes op de kwelderrand gevormd. Zo is de oostpunt een aantrekkelijk gebied geworden voor vele tienduizenden vogels gedurende het gehele jaar. Hierom is besloten de meest kwetsbare delen in de meest kritische periode voor publiek af te sluiten. Het gaat hier om het kweldergebied zuidelijk van het pad langs de Stuifdijk ten oosten van de Derde Slenk tot het Amelandergat. De gewijzigde afsluiting is in 2004 gerealiseerd.

Mede naar aanleiding van reacties gedurende de inspraakrondes is tussen de zgn. Koffieboonplaat en de Vierde Duintjes een ruime doorgang van het wad naar de omgeving van de bewakerspost op de Stuifdijk opengelaten. Aan de zuidzijde blijft het (overgrote deel) van het wad vrij toegankelijk, zoals het ook was. Hiermee blijft de mogelijkheid een “rondje Boschplaat te lopen” en vanaf het wad het Noordzeestrand te bezoeken mogelijk.

Daarnaast is afgesproken dat de gesloten periode van het nieuw afgesloten gebied niet langer zal duren dan strikt noodzakelijk. De ontwikkeling van het broedseizoen is hierbij maatgevend. In praktijk betekent dit tot nu toe dat het gebied tussen de Derde en Vierde Slenk vanaf half juli weer opengesteld is.

Het westelijk deel van de Boschplaat (Jan Thijssenduin, Berkenvallei, Parapluduin), de Stuifdijk en het gebied ten noorden ervan (Cupido's Polder) en het wad zijn volledig vrij toegankelijk; jaarrond en ook buiten wegen en paden.

Recreatie

Recreatie

In dit verband is alleen gekeken naar de bezoekers die het oostelijk deel van de Boschplaat bezoeken. De weersomstandigheden spelen een belangrijke rol bij de overwegingen om wel of niet af te reizen naar onbewoonde en het meest oostelijke deel van Terschelling. De bezoekers komen op verschillende manieren en ontplooiën verschillende activiteiten. In sommige gevallen is hierbij sprake van overtredingen.

Toezicht en onderzoek

In het voorjaar en in de zomer wordt er op de Boschplaat vanuit een aantal bewakingsposten dagelijks toezicht gehouden. Vanaf 1999–2000 is het accent verschoven van de Eerste keet op het Jan Thijssenduin naar de Derde post bij het Amelandergat. In 2003 was de Eerste keet nog voor 30% bezet. In 2004 is deze post opgeheven en nu zijn er nog twee posten in bedrijf. De post op de Tweede Duintjes, midden op de Boschplaat, is in 2005 verplaatst naar de Stuifdijk. De Derde post staat op de Stuifdijk op de uiterste oostpunt. De start van de bewaking is afhankelijk van het begin van het recreatieseizoen en begint meestal rond begin april. Daarna zijn de posten in een groot deel van de afgesloten periode vrijwel permanent (ook 's nachts) bezet tot eind augustus. Vanuit deze posten wordt voorlichting gegeven, toezicht gehouden en inventarisaties verricht. Op deze wijze kunnen activiteiten in het overgrote deel van het gebied permanent geobserveerd worden. De bevindingen worden in een gestandaardiseerd dagboekstelsel vastgelegd.

Daarnaast is speciaal aandacht besteed aan meer gerichte observatie van activiteiten met betrekking tot het wadvaren en droogvallen.

Informatie

De bezoekers worden op een aantal plaatsen geïnformeerd over de toegankelijkheid en natuur op de Boschplaat. Voor de bezoekers die per fiets of wandelend via de hoofdingang bij Oosterend het gebied bezoeken is er een groot informatiepaneel. Een kleiner infopaneel staat aan het eind van het verharde fiespad bij de strandovergang bij Paal 19. Bij het Amelandergat/Koffieboonplaat worden op strategische plaatsen gedurende de gehele periode op meerdere plaatsen infopaneeltjes geplaatst, o.a. bij de doorgang van wad naar de Stuifdijk.

De begrenzing en periodes van de afgesloten gebieden gedurende de broedtijd zijn aangegeven met bordjes rondom de betreffende gebieden. Vanuit de bewakingsposten geven de vogelwachters informatie en voorlichting over de Boschplaat en het beheer van Staatsbosbeheer. Via de bewakingsposten zijn ook de folders met de "Erecode voor Wadliefhebbers" verspreid.

De bezoekers die via het land komen worden op deze wijze goed bediend. Bezoekers die vanaf droogvallende boten komen worden minder goed bereikt. Dit komt omdat de schepen verspreid over een zeer uitgestrekt (tot 9 km. lang) terrein zonder enige infrastructuur droogvallen.

Van meer actief de droogvallende boten benaderen is om meerdere redenen afgezien, zoals:

- respecteren van de privacy van deze op rust gestelde bezoeker
- voorkomen van verstoring door betreding van voedselgebieden door de toezichthouders
- voorkomen van onnodige spoorvorming
- beperkingen in de fysieke en logistieke mogelijkheden

In geval van overtredingen is zoveel mogelijk getracht de betrokkenen te bereiken. Ook komt een beperkt aantal bezoekers via de doorgang zelf naar de bewakerspost.

Bezoekers

Bezoekers komen op vier verschillende manieren op de oostpunt, nl.:

- Op eigen spierkracht te voet of per fiets via het strand of via het pad langs de Stuifdijk.
- Per huifkar.
- Per boot vanaf Ameland.
- Per boot via het wad.

Gedurende vier jaar zijn deze aantallen nauwkeurig bijgehouden. Zie tabel 1.

In 2003, een topjaar wat betreft het droogvallen, werden de meeste bezoekers geteld. 2006 was het jaar met het laagste aantal bezoekers. In dat jaar is de betonning van de vaargeul direct onder de Boschplaat verlegd naar een verderaf gelegen vaarroute en werden bezoekers geplaagd door grote aantallen dazen in de maanden juli en augustus. Dit verklaart grotendeels de opmerkelijk grote verschillen.

Categorie/jaar	2003	2004	2005	2006
Fietsen/wandelen	6920	6850	5370	3250
Huifkar	1370	1350	1640	1280
Vanaf Ameland	40	0	30	20
Boten op wad	8830	3450	3840	2000
Totaal	17160	11650	10880	6550

Tabel 1: Aantal bezoekers oostpunt Boschplaat 2003 – 2006.

Boten op het wad

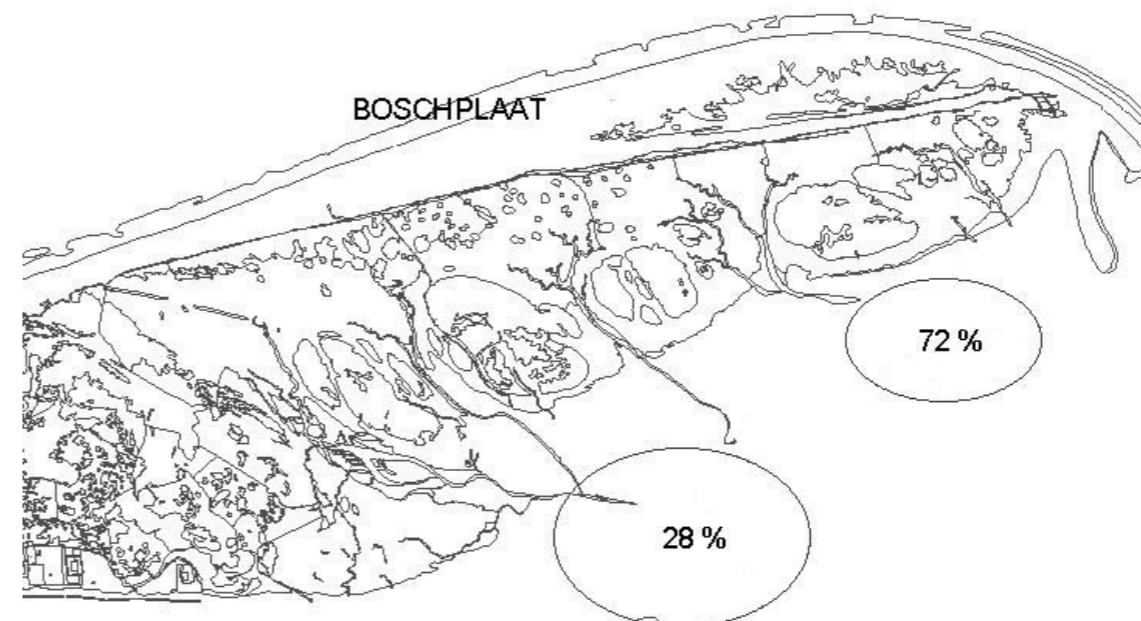
Het aantal droogvallende boten op het gehele wad ten zuiden van de Boschplaat, vanaf de Koffieboonplaat tot en met de Groede, is gedurende een lange periode geregistreerd vanaf de drie bewakingsposten. Deze reeks is in dit rapport opgenomen.

Voor de meer doelgerichte waarnemingen zijn de droogvallende

boten in en beperkter gebied, de Koffieboonplaat en ten zuiden van de Vierde Slenk, apart geregistreerd.

Spreiding in plaats

In de periode 2003 t.e.m. 2006 zijn 3327 droogvallende boten geregistreerd. Hiervan koos 72% (N=2397) een plaats ten zuiden van de Vierde duintjes en Vijfde Slenk. (Tabel 2.) Een kwart (N=930) kiest op grotere afstand van de vaargeul een meer westelijke locatie ten zuiden van de derde Duintjes en de Groede.

Jaar	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	Totaal
4e Duintjes, 5e Slenk									987	521	530	359	
Totaal Boschplaat	1077	967	1233	904	1022	1028	979	1009	1258	874	714	481	11546
T/m 15 juli	300	285	444	261	368	293	330	384	302	109	261	116	3453
Na 15 juli	777	682	789	643	654	735	649	625	956	765	453	365	8093

Tabel 2: Aantal droogvallende boten Boschplaat 1995 – 2006

Spreiding in tijd

In de dagboeken van de Boschplaat is per tij het aantal droogvallende boten gedurende een groter aantal jaren geregistreerd. Het blijkt dat het droogvallen niet gelijkmatig over het seizoen is verdeeld. In een periode van 11 jaar zijn 11564 droogvallers geristreerd. Hiervan vielen 3453 boten = 29% droog t/m 15 juli en 8093 boten = 71% na die datum. (Tabel 2.)

In tabel 3 is het gemiddeld aantal dagen per maand met droogvallende boten weergegeven over de periode 1995 t/m 2005. In de maanden juni, juli en augustus liggen er op ca. 85% van de dagen één of meerdere boten onder de Boschplaat.

Maand 1995- 2005	dagen	%
April	9	30
Mei	19	61
Juni	25	83
Juli	28	90
Augustus	27	87

Tabel 3: Aantal dagen met droogvallende boten per maand

Conclusies: Het aantal droogvallende boten vertoont pieken en dalen, vnl. als gevolg van al dan niet gunstige weersomstandigheden gedurende het droogvalseizoen en vakantieperioden.

De sterke terugval in 2006 is hoogstwaarschijnlijk het gevolg van het opnemen van de betonning in de geul direct ten zuiden van de Boschplaat. De betonde route kwam dat jaar verder naar het zuiden te liggen. Betonning kan dienen als een sturingsinstrument voor bezoekersstromen op het wad.

Invloed

Wadvaarderij is een ruim begrip. Deze vorm van recreatie is niet, zoals de naam wellicht suggereert, beperkt tot varen alleen. In praktijk kunnen drie fases onderscheiden worden, elk met een eigen invloedsfeer. De drie hoofdfases zijn:

- Varen.
- Droogvallen.
- Activiteiten vanaf droogvallende boten.

Het varen op zich heeft een geringe invloedsfeer als niet te dicht langs droogliggende zandplaten met vogels of zeehonden wordt gevaren. Droogvallen op zich heeft een beperkte invloed op de omgeving. Als de opvarenden aan boord blijven of dicht bij de boot blijven wordt een betrekkelijk gering gebied beïnvloed. Dit wordt anders als er vanaf droogvallende boten activiteiten in een ruimere omgeving ontplooid worden. En dat is in veel (de meeste) gevallen aan de orde. De oppervlakte die beïnvloed wordt is afhankelijk van aard en duur van de activiteiten. De invloed ervan is afhankelijk van de functie die het gebied heeft voor met name vogels; foerageergebied, rustgebied of (potentieel)broedgebied. De meest voorkomende activiteit is wandelen al of niet met een al dan niet aangelijnde hond.

Verstoring

Benadering van (potentiele)broedplaatsen en rustgebieden geeft altijd een ernstige verstoring. Bekend is dat de verstoringgevoeligheid per vogelsoort verschillend is. Zo zijn kokmeeuwen veel minder storingsgevoelig dan bv. wulpen of rosse grutto's; kleinere soorten zijn minder gevoelig dan grotere soorten.

Voor het wad onder de Boschplaat is in 2005 nader onderzocht in welke oppervlakte van het wad beïnvloed wordt door droogvallen en wandelen voor drie vogelgroepen. Voor "kleine wadvogels" bedraagt de gemiddelde opvliegafstand 45 m, voor "middelgrote wadvogels" 75 m. en voor "grote wadvogels" 125 m. In tabel 4 is de oppervlakte waaruit vogels opvliegen weergegeven, uitgaande van een gemiddelde wandelsnelheid van 3 km/uur.

	Kleine wadvogels	Middelgrote wadvogels	Grote wadvogels
Puntlokatie klein bootje	1.5	3	7
Puntlokatie groot schip (charter)	6.6	9.5	16
Lijninvloed 1 uur wandelen(3km)	27	45	75
Lijninvloed 21/2 uur wandelen (71/2 km)	67	113	188

Tabel 4: Verstoorde oppervlaktes in ha. bij droogvallen en wadwandelen.

Hieruit blijkt dat de verstoring bij droogvallen met alleen enige activiteit in de directe omgeving van het schip een betrekkelijk gering oppervlak (11/2 tot 16 ha.) beslaat.

1 uur wandelen levert een verstoring op van 27 tot 75 ha.

Bij langere tochten, die regelmatig voorkomen, kan dat oplopen tot bijna 190 ha verstoring per keer voor grotere wadvogels.

Bij aanwezigheid van loslopende honden bedraagt de verstoring een (moeilijk te bepalen) veelvoud van deze oppervlaktes.

Verstoorde vogels blijven, afhankelijk van de soort, lagere tijd uit het beïnvloede gebied weg. Van soorten als tureluur, wulp en scholekster keert 0 - 50% binnen een uur terug, voor kokmeeuw en stormmeeuw was dat 100%. (RIKZ 2002)

Als er binnen niet al te lange tijd opnieuw wandelaars langskomen is een gebied voor vogels langdurig ongeschikt als voedselgebied, terwijl in de niet verstoorte gebieden de voedselconcurrentie groter en voedselopname kleiner wordt.

Zo worden, onopgemerkt door de oppervlakkige beschouwer, grote gebieden langdurig ongeschikt en andere gebieden minder profijtelijk als voedselgebied voor met name steltlopers.

Een concentratie van droogvallende schepen en vandaaruit ontplooiende activiteiten kunnen in goede voedselgebieden serieuze negatieve gevolgen hebben voor de voedselopname van een aantal wadvogelsoorten.

Gewenning

Bij regelmatige activiteiten; voorspelbaar altijd op dezelfde plaats, tijd en hoedanigheid, kan een zekere mate van gewenning optreden. Op het wad verschuift het getij ieder etmaal en de plaatsen waar drooggevallen wordt zijn vrijwel nooit dezelfde. Ook de vanaf drooggevallen schepen ondernomen activiteiten variëren sterk in tijd en plaats. Daarnaast verblijven veel trekvogels maar korte tijd in het gebied en komen er steeds anderen voor in de plaats. Door deze combinatie van veranderingen is gewenning per definitie niet te verwachten.

Toezicht

De oostpunt is een concentratiegebied van vogels en bezoekers. Vanuit de bewakerspost wordt toezicht gehouden om een en ander in goede banen te leiden. De waarnemingen zijn vastgelegd in een dagrapportage. Daarnaast is gedurende drie jaren specifiek aandacht besteed aan de activiteiten en gevolgen van droogvallen. Hierbij zijn gedurende langere aaneengesloten periodes observaties verricht. Dit geeft een beter inzicht van de werkelijke gebeurtenissen dan momentopnames van grotere afstand, zoals vanaf bewakingsposten kan worden waargenomen.

Overtredingen

De hieronder genoemde getallen hebben alleen betrekking op gerichte observaties op het meest oostelijke deel van de Boschplaat; Amelandergat, Koffieboonplaat en Vierde slenk. Het werkelijke aantal overtredingen zal dus groter zijn.

Om zoveel mogelijk eenduidigheid te krijgen zijn als criteria voor overtredingen de punten uit de Erecode gehanteerd.

	2003		2004		2005		2006	
	Totaal	Vanaf boten	Totaal	Vanaf boten	Totaal	Vanaf boten	Totaal	Vanaf boten
Betreden afgesloten gebied *	181	128	158	65	213	106	169	88
Verstoring in niet afgesloten gebied*	263	263	113	113	298	298	97	97
Loslopende honden	67	58	25	19	23	16	15	13
Aanleggen Koffieboonplaat*	11	11	0	0	22	22	21	21
Rijden met auto	1	0	0	0	0	0	3	0
Strandzeilen	4	0	0	0	0	0	0	0
Vliegeren	2	2	0	0	0	0	1	0
Kampvuur	1	1	0	0	1	?	0	0
House party	2	2	0	0	0	0	0	0
Vandalisme	1	1	1	0	2	2	0	0
Totaal	533	466	297	197	559	452	306	219
%	100	87	100	66	100	81	100	72

Tabel 5: Overtredingen op het oostelijk deel van de Boschplaat. * aantal personen

In de periode 2003 t/m 2006 zijn op de oostpunt 1695 personen in ovetreding geweest. Hiervan waren 1334 personen = 79 % afkomstig van droogvallende boten.

Het percentage bezoekers vanaf drooggevallen schepen dat een ovetreding beging bedroeg in de jaren 2003 t/m 2006 respectievelijk 5.3%, 5.7%, 11.9 % en 10.9%.

Mogelijke verklaringen voor deze procentuele toename zijn:

Als er veel mensen op het wad zijn zorgen de eerste bezoekers voor verstoring/verjagen van vogels, degene die volgen verstoren dan niet meer want de vogels zijn/blijven weg.

Het tegenovergestelde is ook het geval, als er minder mensen zijn en het aantal vogels blijft gelijk, wordt het percentage hoger. In 2005 en 2006 was er op het wad ten zuiden van de Boschplaat veel voedsel voor vogels als gevolg van sterke broedval van schelpdieren. Daarmee nam de storingsgevoeligheid hier toe.

Verstoring door loslopende honden.

In de periode 2003 t/m 2006 bedroeg het aantal schepen vanwaar verstoring door loslopende honden werd veroorzaakt resp. 5,9%, 3,6%, 3% en 3.6% van het totaal aantal drooggevallen schepen. Dit lijkt weinig, maar de verstoring die deze dieren veroorzaken is vaak exceptioneel groot.

Observaties

In de zomer 2005 zijn de activiteiten vanaf 141 droogvallende schepen (36 grote schepen/charters en 105 kleine boten) tijdens 30 tijen met “vallend water” langere aaneengesloten periodes (2 tot 4 uur) geobserveerd. (zie bijlage 3)

Bij 58% van de grote schepen veroorzaakten de opvarenden één of meerdere overtredingen van de Erecode. Bij de kleine boten lag dit percentage op 41%. Gemiddeld werd bij 45% van de schepen geconstateerd dat opvarenden zich op één of andere wijze niet aan de regels van de Erecode hielden.

Opmerkelijk was dat in 20% van de gevallen de opvarenden te vroeg van boord gingen (pootjebaden, zwemmen, rondvaren met bijbootje) en dat bij 7% van de schepen sprake was van loslopende honden.

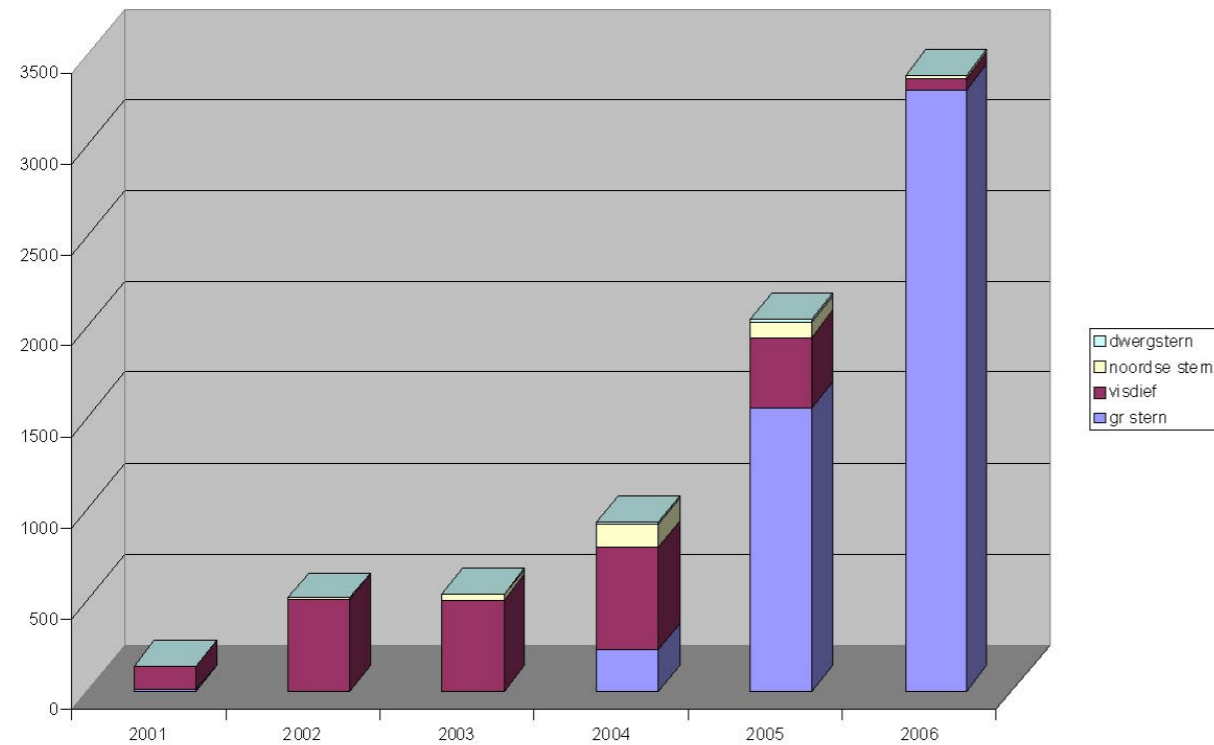
Pas bij langduriger achtereen, gericht observeren wordt duidelijk wat het totaal van activiteiten en invloeden van droogvallen inhoudt. De invloed bleek veel groter dan aanvankelijk werd gedacht. De ernst van de gevolgen is wisselend en afhankelijk van de aard en duur van de overtreding. Zo kan het betreden van een broedkolonie van sterns in de beginfase het einde van de deze kolonie betekenen. Bij het opjagen van voedselzoekende vogels maakt het verschil of het om meeuwen of om grotere steltloper-soorten gaat. Deze laatste categorie is veel gevoeliger en kwetsbaarder en daardoor zijn de gevolgen groter.

Rust helpt

Na het afsluiten van en groter gebied op de oostpunt is het aantal broedvogels, zowel in soorten als aantallen gestegen.

Al in het eerste jaar verscheen, voor het eerst sinds tientallen jaren, de dwergstern als broedvogel. Daarna volgden noordse stern en grote stern.

Ook de aantallen namen, van de grote stern, een soort die als zeer verstoringgevoelig bekend staat, spectaculair toe, tot ca. 3300 paar in 2006. Dit is bijna 20% van de totale Nederlandse populatie. Zie bijlage 1.

Figuur 1: Aantalontwikkeling vier soorten sterns op de Boschplaat na afsluiten potentieel geschikte broedgebieden.

Dat het ook fout kan gaan blijkt uit een overtreding op 10 mei 2005 toen een grote groep mensen afkomstig van en charter dwars over de Koffieboonplaat liep. Alle daar toen broedende sterns verdwenen, na een paar dagen keerde 1 paar terug en later in het seizoen nog een klein deel van de noordse sterns en plevieren.

Conclusies

Het wad en de aangrenzende kwelders en strandplaten zijn van internationale en nationale betekenis voor vogels. De belangrijkste functies zijn: broedgebied, voedselgebied en rustgebied

Alleen als bij laagwater gedurende langere tijd achtereen waarnemingen verricht worden kan een goed beeld verkregen worden van de werkelijke gevolgen van droogvallen en activiteiten vanaf drooggevallen schepen. Veel is afhankelijk van de wijze en tijdsduur van observeren.

Uit observaties op de oostpunt van de Boschplaat in de jaren 2003 t/m 2006 is gebleken dat de effecten van droogvallen aanmerkelijk groter waren dan aanvankelijk werd gedacht. In 2005 werd vastgesteld dat gemiddeld bij 45% van de drooggevallen schepen de opvarenden op een of andere wijze een overtreding van de Erecode begingen.

Droogvallen op zich beïnvloedt een beperkt oppervlakte (tot ca. 15 ha.) wad. Activiteiten die daarop onlosmakelijk volgen hebben een veel grotere invloed. Dit kan bij een flinke wadwandeling bij gevoelige, grotere, vogelsoorten kan oplopen tot bijna 190 ha. Opeenvolging van activiteiten maakt grote delen van het wad dan ongeschikt als voedselgebied.

Een concentratie van droogvallende schepen in of nabij voedselrijke gebieden kan serieus negatieve gevolgen hebben voor de voedselopname en conditie van wadvogels. De effecten hiervan op langere termijn zijn niet goed bekend.

Betreding (zelfs éénmalige) van broedgebieden geeft grote verstoring. Verstoring in de vestigingsperiode van met name koloniebroeders kan tot gevolg hebben dat de vogels het broedgebied permanent verlaten of in geringere aantallen terugkeren.

Bovenstaande geldt ook voor rustplaatsen voor wadvogels, de zgn. hoogwatervluchtplaatsen.

Loslopende honden veroorzaken enorme verstoringen en blijven een groot probleem. Na het rampjaar 2003 toen 58 keer loslopende hond(en) werden geteld (1 op 17 boten) is het aantal in de jaren daarna afgenomen. Toen was gemiddeld van één op de 29 schepen een loslopende hond afkomstig.

Rust helpt. Als potentieel geschikte broed- en rustplaatsen tijdig voor vogels veiliggesteld worden zijn goede resultaten te behalen, met behoud van mogelijkheden tot recreatieve beleving van natuur en landschap, zoalsmet de sterke toename van het aantal broedende sterns op de Boschplaat is gebleken.

Recreatieve activiteiten en duurzaam gebruik zijn mogelijk met een zonering in tijd en plaats en als de omvang kleinschalig blijft. De kwetsbare plaatsen moeten in de gevoelige perioden voldoende beschermd worden, hetgeen kan betekenen tijdelijk sluiten voor publiek en/of droogvallen.

Betonning van vaargeulen kan dienen als sturingsinstrument voor bezoekersstromen op het wad.

Goede informatie en voorlichting zijn onontbeerlijk in het samengaan van natuur en recreatie op het wad.

Aanbevelingen

Zonering:

Vanuit oogpunt van natuur moet overwogen worden of het droogvallen onder de Boschplaat in tijd beperkt moet worden tot de periode na 15 juli. Ook kan gedacht worden aan het beperken van het gebied waar droogvallen mogelijk is.

Broedgebieden en hoogwatervluchtplaatsen en gebieden waar zich voedselzoekende vogels concentreren dienen in de kwetsbare perioden volledig beschermd te worden.

Voorlichting en toezicht:

- Verdere professionalisering van voorlichting aan bezoekers van het oostelijk deel van de Boschplaat is gewenst.
- Gezien de betekenis voor de natuur en recreatie is bemensing van de bewakings/voorlichtingsposten gedurende het gehele seizoen noodzakelijk.
- Het probleem van loslopende honden verdient maximale aandacht.

Monitoring:

- Het is van belang zowel de recreatieve ontwikkelingen als de ontwikkeling van de natuur nauwlettend te blijven monitoren op een professionele wijze.
- Dit geldt ook voor onderzoek naar de invloed van verstoring op dieren.
- Er dienen praktisch bruikbare methodes en systemen ontwikkeld te worden voor natuur- en recreatiemonitoring die toegepast kunnen worden in het gehele wadengebied.
- Het systematisch verzamelen van gegevens is noodzakelijk om verantwoorde beleids- en beheerbeslissingen te kunnen nemen.

Ten slotte:

Staatsbosbeheer wil een goed gastheer zijn voor mensen én dieren op de Boschplaat.

Natuur en recreatie kunnen goed samengaan als voldoende rekening wordt gehouden met de kwetsbare perioden en gebieden. Met een goede zonering blijft het lopen van een “rondje Boschplaat” gewoon mogelijk.

Bronnen

Veldonderzoek:

Ellens, Jan. De Boschplaat van 4e Slenk t.e.m. Koffieboonplaat, Rapportage over samengaan van mensen, vogels, honden en boten op het wad. Staatsbosbeheer Terschelling, 2003, 2004, 2005 en 2006 (interne rapporten).

Konings, M., Wadlopers en steltlopers, Onderzoek naar de verstoringsinvloed van wadvogels door diverse categorieën recreatie op de Noordsvaarder, de Plaat en de Boschplaat. Afstudeerscriptie Saxion Hogeschool, Deventer, 2005.

Jaarrapport de Boschplaat Terschelling, Jaarrapport over de periode 1 oktober 2005 – 30 september 2006 ten behoeve van de Raad van Europa. Staatsbosbeheer 2006.

Literatuur:

Van Haren, J., Querl, B., Vertegaal, K., Relaties tussen recreatieve activiteiten en de natuurwaarden aan de kust. Rapport IKZ/2002.022.

Vogelbescherming Nederland, Vogels en recreatie, Handvat ter voorkoming van verstoring. 2004.

Overig:

Erecode voor Wadliefhebbers.

Bijlagen

Bijlage 1:

Kolonie- en roofvogels op de Boschplaat 2003 -2006
(Broedparen)

Soort	2003	2004	2005	2006
Aalscholver	0	60	88	99
Kleine zilverreiger	3	2-3	2-5	4-6
Lepelaar	193	230/279	221/299	196/235
Grauwe gans	0	1	5	11
Middelste zaagbek	0	0-1	0	0
Buizerd	3	3	1	2
Bruine kiekendief	18	16	16	15
Blauwe kiekendief	4	2	2	2
Havik	1	1	1	1
Kluut	19	18	18	0
Bontbekplevier	5	8	7	10
Strandplevier	7	5	5	5
Kokmeeuw	31	77	86	6
Stormmeeuw	165	72	74	55
Kleine mantelmeeuw	13000	?	?	11.500
Zilvermeeuw	4000	?	?	3.700
Grote mantelmeeuw	3	10	6	8
Grote stern	1	200/250	1546	3300
Visdief	492	568	394	75
Noordse stern	33	125	84	21
Dwergstern	5	12	10	4
Velduil	7	6	3	4

Bijlage 2:

Wadvogels op rustplaatsen op de Boschplaat

Soort	Max 1995-2006	periode	1%norm*
Lepelaar	300	Aug.00	30
Aalscholver	333	Juli	3100
Wintertaling	1850	Nov.02	4000
Smient	15700	Jan.06	15000
Pijlstaart	3300	Jan.06	600
Eidereend	11300	Sept.03	10300
Bergeend	8800	Sept.	3000
Grauwe Gans	1300	Okt.04	4000
Brandgans	1000	Febr.04	3600
Rotgans	8700	Mei	2200
Scholekster	13000	Jan.	10200
Zilverplevier	7200	Dec.02	2500
Wulp	11400	Sept.	4200
Rosse Grutto	13000	Mei 06	1200/7000**
Tureluur	7700	Sept.	2500
Kanoetstrandloper	15400	Nov. 01	4500
Drieteenstrandloper	830	Nov. 02	1200
Bonte Strandloper	23500	Okt.	13300
Grote Mantelmeeuw	4600	Jan.	4700
Zilvermeeuw	37300	Febr.	13000
Stormmeeuw	16470	Jan.05	17000
Kokmeeuw	13000	Juli	20000

Vet = 1% norm Ramsar Conventie in droogvalperiode overschreden

** 1200 = overwinterende populatie
7000 = doortrekkende populatie

Bijlage 3:

Waarnemingen droogvallende schepen Boschplaat omgeving 5e slenk 2005 (Konings, 2005)

Charter schepen											
Waarnemingsdata	Aantal	Geen overtreding	Overtreding	Hond	Binnen behording	Uitwaaien	Verstoring vogels	Schoonmaken	Voetballen	Te vroeg van boord	Totaal
2-mei	1	X									0
10-mei	1		X	X	X	X	X			X	5
11-mei	2	XX									0
27-mei	2		XX	X	X	X	X				4
8-jun	2	X	X			X	X				2
21-jun	3	X	XX	XX		XX	XXX		X	XX	10
27-jun	3	XXX									0
5-jul	1		X		X	X					2
6-jul	2		XX			XX	XXX			X	6
10-jul	2		XX			XX	XXX				5
11-jul	1		X			X				X	2
12-jul	1		X								0
13-jul	6	XXX				X	XXX			XX	6
14-jul	2	X	X			X	X				2
26-jul	5	X	XXXX	X	X	XXXXXXXX	XXXXXXXX		XXX	XXXXX	23
2-aug	2	X	X				X			X	2
Totaal	36	15	21	5	4	20	23	0	4	13	69
Percentage	100%	42%	58%	7%	6%	29%	33%	0%	6%	19%	100%

Zeilboten											
Waarnemingsdata	Aantal	Geen overtreding	Overtreding	Hond	Binnen behording	Uitwaaien	Verstoring vogels	Schoonmaken	Voetballen	Te vroeg van boord	Totaal
2-mei	1	X									0
11-mei	1		X			X	X	X			3
17-mei	3	XXX									0
27-mei	3	XX	X			X	X				2
8-jun	3	XXX									0
21-jun	1	X									0
23-jun	1		X		X		X				2
26-jun	3	XXX									0
27-jun	2	XX									0
28-jun	5	XXX	XX	X (pees)		X	XXX			XXX	8
29-jun	4	XXXX									0
30-jun	2	X	X				X (zeehond)				1
1-jul	4	XXX	X				X			X	2
2-jul	2		XX		X						1
3-jul	2	X	X								1
6-jul	2		XX		XX		X				3
7-jul	4	XXXX									0
9-jul	2	X	X								0
10-jul	3		XXX			XX	XX	X			1
11-jul	1		X			X	X				2
12-jul	1	X									0
13-jul	11	XXXX	XXXXXXXX			X	XXXX		X	XXXXX	12
14-jul	7	XX	XXXXXX	X	X		XXXXXXXXXXXX			XXXXX	17
16-jul	7	XXXXXX	X							X	1
24-jul	4	XXX	X		X						1
26-jul	8	XXXX	XXXXXX		XX	XXXX	XXXXXXXXXX			XXX	16
27-jul	7	XXXX	XXX		XX		XXX				5
2-aug	11	XXXXXXXXXX	XXXX	XXX	XX		XXXX				5
Totaal	105	62	43	5	13	11	36	2	1	18	89
Percentage	100%	59%	41%	6%	15%	12%	40%	2%	1%	21%	100%

Staatsbosbeheer Regio Noord
District De Friese Wadden
Postbus 333
9700 AH Groningen
tel. 050 707 4444

Staatsbosbeheer Terschelling
Longway 28
8881 CM Terschelling West
tel. 0562 442116
f.zwart@staatsbosbeheer.nl